

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
АВТОМОБІЛЬНО
-ДОРОЖНІЙ УНІВЕРСИТЕТ**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Заступник ректора

проф. _____ Гладкий І.П.

“ ____ ” _____ 2012 р.

Р О Б О Ч А Н А В Ч А Л Ь Н А П Р О Г Р А М А

з дисципліни „Ризикологія”

(за вимогами кредитно-модульної системи)

Робоча програма складена ст. викладачем кафедри економіки підприємства Прокопенко М.В. на основі освітньо-професійної програми для галузі знань 0305 «Економіка і підприємництво» та навчального плану за напрямом 6.030504 «Економіка та підприємництво».

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри "Економіки підприємства" протокол № __ від " __ " _____ 20_ р.

Завідувач кафедрою

економіки підприємства, д.е.н., проф.

І.А. Дмитрієв

Схвалено Радою (методичною комісією) ФУБ

Протокол № __ від " __ " _____ 20_ р.

Голова Ради (методичної комісії)

факультету управління та бізнесу, д.е.н., проф.

І.А. Дмитрієв

«УЗГОДЖЕНО»

Зав. випускової кафедри, д.е.н., проф.

І.А. Дмитрієв

" __ " _____ 20_ р.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(системний змістовний модуль)

1. Опис навчальної дисципліни

" Ризикологія "

Характеристика обсягів підготовки	Характеристика лекційного потоку	Характеристика навчального процесу
<p>Загальний обсяг – 3 кредитf</p> <p>Усього годин – 90</p> <p>Усього блоків змістових модулів – 3 Один блок змістових модулів – 30 годин</p> <p>Усього змістових модулів – 3</p> <p>Один змістовий модуль – 5-6 годин</p> <p>Всього аудиторних годин на тиждень – 2 години (1 лекцій, 1 практичних занять)</p>	<p>Галузь знань 0305 – «Економіка і підприємництво» Напрямок підготовки – 6.030504 Економіка підприємства Освітньо - кваліфікаційний рівень – бакалавр</p> <p>Кількість навчальних груп в потоці – 2</p> <p>Лектор, відповідальний за курс – ст. викладач Прокопенко Микола Вікторович</p>	<p>Навчальний курс – циклу дисциплін за вибором ВНЗ</p> <p>Рік підготовки 4-й Семестр навчання 8-й</p> <p>Кількість лекційних годин – 36</p> <p>Практичні заняття, годин – 36</p> <p>Самостійна робота, годин – 18</p> <p>Поточний контроль (види контролю: модульні контрольні тестові роботи)</p> <p>Підсумковий контроль (види контролю: залік)</p>

2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Дисципліна “**Ризикологія**” належить до циклу вибіркових дисциплін за вибором ВНЗ.

Предметом навчальної дисципліни є оцінка та прогнозування ризиків в економічній діяльності.

Мета викладання дисципліни – надання знань про методи оцінювання параметрів ризиків, які характеризують кількісні взаємозв'язки між економічними величинами.

Задачі викладання дисципліни – вивчення прогнозних ризик - моделей, набуття вмінь використання їх у практиці управління економічними процесами.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні.

Знати:

- Ризикологія: сутність, предмет і об'єкт.
- Моделювання економічного ризику.
- Система економічного прогнозування ризиків.
- Система соціального прогнозування ризиків.
- Методи технічного аналізу ризиків.
- Екстраполяційні методи оцінки ризику.
- Експертні методи прогнозування ризику.
- Методичні підходи до економічного прогнозування ризиків.
- Моделі ризику в окремих галузях економіки.
- Економічні моделі ризиків діяльності підприємця.
- Глобальне моделювання ризик - систем.

Вміти:

- Пояснити сутність, предмет, об'єкт та причини виникнення дисципліни
- Застосовувати основні принципи моделювання економічного ризику
- Застосовувати прийоми економічне прогнозування ризиків
- Обчислювати та аналізувати соціальні прогнози ризиків

- Застосувати прийоми технічного аналізу ризиків у національній економіці
- Знати основи застосування екстраполяційних методів дослідження ризику
- Застосовувати експертні методи дослідження ризику
- Методики економічного прогнозування ризику
- Планувати застосування економічних моделей в системі прогнозування економічного прогнозування ризиків
- Проводити та аналізувати глобальне моделювання економічного ризику
- Планувати застосування економічного прогнозування ризиків як орієнтиру подальшого розвитку економіки

Уявлення. У подальшому отримані знання з дисципліни, будуть використані при вивченні дисциплін: „Економіка праці та СТВ”, „Організація виробництва”, а також у дипломному проектуванні.

Для підготовки спеціалістів на рівні знань в програмі навчальної дисципліни передбачений цикл лекцій у їх сполученні з СРС.

В лекційному курсі викладення теоретичних матеріалів приводиться досить докладно, супроводжується доказом основних положень, в процесі читання лекцій передбачено застосування проектору LightPro.

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Блок змістових модулів (розділ) №1.

Загальні категорії прогнозування та планування ризику

Змістовий модуль (тема) 1. Прогнозування ризиків: сутність, предмет і об'єкт.

Прогноз та прогнозування ризиків. Економічне прогнозування та планування як наукова дисципліна. Форми економічного прогнозування. Етапи і завдання економічного прогнозування ризиків.

Змістовий модуль (тема) 2. Моделювання економічного ризику.

Модель як інструмент дослідження об'єкта. Моделі економічного ризику. Моделі майбутньої світової цивілізації. Моделі ймовірності економічної динаміки виникнення ризику.

Змістовий модуль (тема) 3. Система економічного прогнозування ризику.

Економічне прогнозування ризику: основні поняття і складові. Прогнозування природних ресурсів та їх залучення в господарську діяльність.

Змістовий модуль (тема) 4. Система соціального ризик - прогнозування.

Прогнозування демографічного розвитку. Прогнозування науково-технічного прогресу та його впливу на соціальну складову.

Змістовий модуль (тема) 5. Методи технічного аналізу ризику.

Історія виникнення і сфера застосування технічного аналізу. Сфера застосування методів технічного аналізу у ризикології. Графічні методи прогнозування ризику. Ціновий тренд, його основні властивості.

Змістовий модуль (тема) 6. Екстраполяційні методи прогнозування виникнення ризику.

Метод екстраполяції тенденції як один із методів прогнозування ризику. Дисконтування в прогностиці. Обвідні криві. Екстраполяція та її види.

Блок змістових модулів (розділ) №2.

Методичні та методологічні засади планування та прогнозування розвитку ризик – ситуацій у національній економіці

Змістовий модуль (тема) 7. Експертні методи прогнозування ризику.

Сфера застосування експертних методів. Метод експертних оцінок «Делфі». Метод колективної генерації ідей. Побудова сценаріїв і прогнозні графи у ризикології.

Змістовий модуль (тема) 8. Методичні підходи до економічного прогнозування ризику.

Функції прогнозування. Класифікація об'єктів прогнозування.

Змістовий модуль (тема) 9. Ризик - моделі окремих галузей економіки.

Моделі зовнішньої торгівлі. Моделі народного господарства. Моделі організації виробництва. Моделі фондового ринку.

Змістовий модуль (тема) 10. Економічні моделі ризику.

Модель економіки. Модель національної економіки. Модель світової економіки «центр - периферія». Модель соціально-економічного розвитку та прогнозування ризику.

Змістовий модуль (тема) 11. Глобальне ризик - моделювання.

Проект «Стратегія виживання» Месаровича – Пестеля. Латиноамериканська модель глобального розвитку. Японський проект «Новий погляд на розвиток». Програми подальшої роботи з глобального моделювання ризику.

Змістовий модуль (тема) 12. Загальносвітова класифікація та розвиток ризик - прогнозів.

Типологія прогнозів. Метод економічного прогнозування ризику як загальносвітова основа подальшого розвитку.

4. Розподіл навчального часу за модулями та видами занять
(таблиця 4.1 та таблиця 4.2)

Таблиця 4.1 - Розподіл навчального часу за модулями та видами занять

Перелік та назви змістовних модулів	Загалом на змістовий модуль, год/кредит	Лекцій	Прак. робіт	СРС
Блок змістових модулів (розділ) №1. Загальні категорії дисципліни				
Змістовий модуль 1. Прогнозування ризиків: сутність, предмет і об'єкт.	6	1	1	4
Змістовий модуль 2. Моделювання економічного ризику	8	2	2	4
Змістовий модуль 3. Система економічного прогнозування ризику	6	1	1	4
Змістовий модуль 4. Система соціального ризик - прогнозування	7	1	1	5
Змістовий модуль 5. Методи технічного аналізу ризику	9	2	2	5
Змістовий модуль 6. Екстраполяційні методи прогнозування виникнення ризику	9	2	2	5
Всього за змістовим модулем 1	45 / 1,25	9	9	27
Блок змістових модулів (розділ) № 2 Методичні та методологічні засади планування та прогнозування розвитку ризик – ситуацій у національній економіці				
Змістовий модуль 7. Експертні методи прогнозування ризику	7	1	1	5
Змістовий модуль 8. Методичні підходи до економічного прогнозування ризику	9	2	2	5
Змістовий модуль 9. Ризик - моделі окремих галузей економіки	7	1	1	5
Змістовий модуль 10. Економічні моделі ризику	6	1	1	4
Змістовий модуль 11. Глобальне ризик - моделювання	8	2	2	4
Змістовий модуль 12 Загальносвітова класифікація та розвиток ризик - прогнозів	8	2	2	4
Всього за змістовим модулем 2	45 / 1,25	9	9	27
ЗАГАЛОМ	90 / 2,5	18	18	54

Таблиця 4.2 – Перелік тем практичних занять

<i>Змістовий модуль №</i>	<i>Назва практичних занять</i>	<i>Кількість годин</i>	<i>Обсяг навчального матеріалу (кредити)</i>
1	Сутність, предмет, об'єкт та причини виникнення дисципліни	1	0,027
2	Основні принципи моделювання економічного ризику	2	0,055
3	Економічне прогнозування ризику як система досліджень стану національної економіки	1	0,027
4	Складові соціального прогнозу ризику	1	0,027
5	Застосування технічного ризик - аналізу	2	0,055
6	Основи застосування екстраполяційних методів дослідження ризиків	2	0,055
7	Основи застосування експертних методів дослідження ризиків	1	0,027
8	Методики економічного прогнозування ризику	2	0,055
9	Застосування економічних моделей в системі прогнозування економічного ризику	1	0,027
10	Економічні моделі	1	0,027
11	Глобальне моделювання економічного ризику	2	0,055
12	Метод економічного прогнозування ризиків як загальносвітова основа подальшого розвитку	2	0,055
	ЗАГАЛОМ	18	0,5

5. Структура залікових модулів та оцінка працевитрат студента

Таблиця 5.1 - Структура залікових модулів

№	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин	Обсяг навчального матеріалу (кредити)	Форма контролю
1	Перший заліковий модуль (по змістовим модулям 1 - 6)	45	1,25	Поточне тестування
2	Другий заліковий модуль (по змістовим модулям 7 - 12)	45	1,25	
3	Інтегрований залік			

Примітка: кредити за дисципліну студенту нараховуються після успішного засвоєння та позитивної звітності за кожний заліковий модуль як арифметична сума кредитів.

6. Система оцінка знань студентів і шкала оцінок

Таблиця 6.1- Система оцінка знань студентів за окремими модулями.

За шкалою ESTS	За національною шкалою	За шкалою навчального закладу
A	Відмінно	90 – 100
BC	Добре	75 – 89
DE	Задовільно	60 – 74
FX	Незадовільно з можливістю перездати	35 – 59
F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	1 – 34

Примітка: згідно з наказом МОН України від 30.12.05 №774 підсумкова оцінка знань з навчальної дисципліни визначається як середньозважена результатів засвоєння окремих залікових модулів.

$$Q = \alpha_1 \cdot B_1 + \alpha_2 \cdot B_2,$$

де $\alpha_1 = \alpha_2 = 0,5$ – вагові коефіцієнти складності 1-го,2-го залікового модулів, відповідно;

B_1, B_2 – абсолютні значення оцінки знань (у балах, 1÷100) за окремими заліковими модулями;

Q – значення підсумкової оцінки знань студентів (у балах, 1÷100) за навчальну дисципліну.

7. Види, форми та методи навчання (лекції, практичні роботи, консультації, самостійна робота)

Види проведення поточного та підсумкового контролю:

1. Контроль відвідування занять.
2. Перевірка та прийом домашніх завдань.
3. Усне опитування на лекціях, практичних заняттях.
4. Письмові контрольні роботи.
5. Письмові тестові роботи
6. Підсумкове тестування за заліковими модулями.

8. Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій з дисципліни «Ризикологія».
2. Методичні вказівки і завдання до практичних занять з дисципліни «Ризикологія».
3. Методичні вказівки і завдання до самостійних робіт з дисципліни «Ризикологія».
4. Комплект пробних тестових завдань.

Всі матеріали містяться в електронному вигляді на освітньому порталі ХНАДУ.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Законодавчі акти

1. Закон України "Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України" // Голос України. - 2000. -5 травня.

Основна:

2. Адамчук В.В., Томашов О.В., Сорокина М.Е. Экономика и социология труда. М.: Бином- Пресс, 2005. – с 12-68.

3. Басовский Л.Е. Прогнозирование и планирование в условиях рынка: Учебное пособие. - М.: ИНФРА-М, 2004. - 260 с.

4. Бигдай О. Олигополизация аграрного сектора США/О. Бигдай //Международный сельскохозяйственный журнал.-2006.-№3. С24-27.

5. Борисевич В.И., Кандаурова Г.А., Кандауров Н.Н. и др. Прогнозирование и планирование экономики: Практикум: Учебное пособие / Под ред. Г.А. Кандауровой. Мн.: УП "Экоперспектива", 2004г.

6. Капина А.В., Конева М.И., Яценко В.А. Современный экономический анализ и прогнозирование (микро- и макроуровень): Учебно-методическое пособие. - К.: Межрегиональная академия управления персоналом, 2007.

7. Кузнецов М.В., Овчинников А.С. Технический анализ рынка ценных бумаг. - М.: ИНФРА-М, 2006.

8. Рынок труда: учебник, под ред. проф. В.С. Буланова и проф. Н.А. Волгина. - М.: "Экзамен", 2000г. – 562с.

9. Социально-экономическая статистика: практикум, под ред. д-ра экон. наук, проф. С.А. Орехова. – М.: Эксмо, 2007. – 384 с.

10. Социально-экономическая статистика: учебник для вузов, под ред. Б.И. Башкатова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002, с. 221-261.

11. Социально-экономическая статистика: учебник для вузов, под ред. О.Г. Елемесова. – М.: Наука, 2008. – 586 с.

12. Теория статистики: учебник, под ред. Р.А. Шмойловой. - М: ИНФРА-М., 2006. – 312 с

13. Черныш Е.А. Прогнозирование и планирование в условиях рынка: Учебное пособие / Е.А. Черныш, Н.П. Молчанова, А.А. Новикова, П.А. Солтанова. - М.: ПРИОР, 2002. - 176 с.

Додаткова:

14. Бутырин В. Управление аграрным производством в зарубежных странах / В. Бутырин// Международный сельскохозяйственный журнал.- 1999.-№4. С15-17.

15. Владимирова Л.П. Прогнозирование и планирование в условиях рынка: Учеб, пособие.- М.: Издат. дом «Дашков и К^о», 1998,- 308 с.

16. Глівенко С.В., Соколов М.О., Теліженко О.М. Економічне прогнозування: Навчальний посібник. - 2-ге вид., пере роб. та допов. - Суми: ВТД «Університетська книга», 1999. -207 с

17. Глівенко СВ., Соколов М.О., Теліженко О.М. Економічне прогнозування: Навчальний посібник. - Суми: Мрія, 1998. -120 с

18. Горчаков А.А., Орлова И.В. Компьютерные экономико-математические модели: Учебное пособие для вузов. - М.: Компьютер; ЮНИТИ, 1999. - 136 с.

19. Егоров В. В., Парсаданов Г. А. Прогнозирование национальной экономики: Учеб. пособие. - М.: ИНФРА, 1998. - 184 с.

20. Куликова В.П. Методы и модели прогнозирования: учебно-методическое пособие. Петропавловск: СКГУ им. М. Козыбаева, 1999. – 313 с., 32 рис., 52 табл., 60 библиографических ссылок.

21. Личко К.П. Прогнозирование и планирование аграрно-промышленного комплекса: Учебник. –М.: Гардарики. 1998 – 264с.

22.Петрюк НН, Губская Е.В. Планирование и прогнозирование развития АПК: Учебное пособие. – Белгород: Изд-во БелГХА, 1995. 166с.

23.Практикум по социально-экономической статистике: практикум, под ред. А.Н. Чижова. – СПб.: КОРОНА-Век, 1998. – 412 с.

24.Прогнозирование и планирование в условиях рынка: Учеб. Пособие для вузов / Под ред. Т. Г. Морозовой, А. В. Шкулькина. - М: ЮНИТИДАНА, 1994.-318С.

25.Прогнозирование и планирование в условиях рынка: Учебное пособие для вузов / Т.Г. Морозова, А.В. Пикулькин, В.Ф. Тихонов и др.; Под ред. Т.Г. Морозовой, А.В. Пикулькина. - М.: ЮНИТИ-Дана, 1994. - 318 с.

26.Прогнозирование и планирование экономики: Учеб. пособие / В. И. Борисевич, Г. А. Кандаурова, Н. Н. Кандауров и др.; Под общ. ред. В. И. Борисевича, Г. А. Кандауровой. - Мн.: Современная школа, 1998- 476 с.

27.Прогнозирование и планирование экономики: Учеб. пособие / В.И. Борисевич, Г.А. Кандаурова, Н.Н. Кандауров и др.; Под общ. ред. Г.А. Кандауровой. Мн.: БГЭУ, 1994 (Система дистанционного обучения)

28.Прогнозирование и планирование экономики: Учебное пособие / Под ред. В.И. Борисевича, Г.А. Кандауровой. - 2-е изд., перераб. — Минск: Интерпрессервис; Экоперспектива, 1997., 380 с.

Узгодження з іншими дисциплінами плану

Дисципліна	Викладач	Підпис

Підпис укладача _____